

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΙΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ
ΤΑΛΑΝΤΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΝ

Μελετῶν κατὰ τὸ προπαρελθὸν ἔτος ἐν τῷ Ἱστορικῷ Ἀρχεῖῳ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος, εὔρον ἐν αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ μίαν ἀξίαν λόγου ἐπιστολὴν τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας Μελετίου τοῦ Λερίου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ταλαντίου Νεόφυτον Μεταξῶν τὸν εἶτα Ἀθηνῶν (ἀπὸ τοῦ 1833 καὶ ἐφεξῆς), τὴν ὁποίαν δημοσιεύω κατωτέρω.

Θρακικὴ Ἀθ.
7. Η. 1937.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, ἣτις ἐγγράφη τῇ 3ῃ Ἰουλίου 1816, κατὰ τοῦτο εἶναι κυρίως ἀξία δημοσιεύσεως, διότι ἐκ τῆς ποιεῖται λόγος ἀφ' ἐνὸς μὲν περὶ τῆς κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ἐξελικτικῆς ἐν Κ]πόλει Μουσικῆς Σχολῆς, καὶ ἀφ' ἑτέρου περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας τῆς «Κιβωτοῦ» ἀπὸ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας Κ]πόλεως.

Ὁ Ἡρακλείας Μελέτιος ἦτο ἑφορος τοῦ Ἱεροῦ καὶ εἶχε μεταξὺ τῶν ἐφορευομένων αὐτοῦ ἀρχιερέων ¹⁾ καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ταλαντίου Νεόφυτον, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται καὶ ἡ ἀποστολικὴ αὕτη ἐπιστολή, δι' ἣς παρακαλεῖ αὐτόν, ὅπως βοηθήσῃ ὕλκῳ τὴν νεοσυσταθεῖσαν Μουσικὴν Σχολήν, καὶ ἐγγραφῇ συνδρομητῆς εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ Λεξικοῦ τῆς Κιβωτοῦ.

Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Μουσικῆς ἐμερίμνησεν ὁ Παῖσιος ὁ Β' ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, ἰδρύνσας ἐν ἔτει 1727 εἰδός τι Σχολῆς ἐπὶ τούτῳ ²⁾.

1) Περὶ τῶν ἐφορευομένων Ἀρχιερέων τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου, οἵτινες ἀνήρχοντο ἄνω τῶν τριάκοντα, ποιεῖται λόγον ὁ σοφώτατος καὶ ἀκαταπόνητος Ἀκαδημαῖκός κ. Μ. Γεδεών ἐν τῷ ἐκδομένῳ νέῳ ἔργῳ αὐτοῦ «Μνεῖα τῶν πρὸ ἐμοῦ».

2) Μ. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες σελ. 629. Τοῦ αὐτοῦ, ἴδε τὸ σχετικὸν ἄρθρον περὶ τῆς σχολῆς ταύτης ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀθηθείᾳ» τόμ. Η' σελ. 35 κ. εἰ.

Κυρίως ὁμοως ὁ Κύριλλος ΣΤ' ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἐξέδωκε τῷ 1815 πρᾶξιν δι' ἧς συνεστάθη ἐν Κ]πόλει ἡ Σχολὴ τῆς Μουσικῆς τῆς νέας μεθόδου ¹⁾ περὶ ἧς ἱκανὰ ἔγραψεν ὁ Μ. Γεδεών ²⁾, καὶ ἄλλοι.

Τὴν ἔκδοσιν τῆς «Κιβωτοῦ» ἀνέλαβεν ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία μετὰ τὴν εἰς Κουρουτσεσμὲ ἐγκατάστασιν αὐτῆς, ἔχουσα προστάτας τοὺς περιδόξους Ἡπειρώτας εὐεργέτας τοὺς Ζωσιμάδας, οἵτινες τῇ 21 Ὀκτωβρίου 1804 ἔγραψαν πρὸς τὸν Ἀρχιμανδρίτην Δωρόθεον Πρώτον, ὅτι προσφέρονται νὰ ἐκτυπώσωσι τὸ λεξικὸν τοῦτο εἰς δύο χιλιάδας ἀντιτύπων διανεμηθησομένων δωρεὰν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Σχολὰς τῆς Ἀνατολῆς. Συνέγραψαν δὲ τοῦτο ὁ Ἰλαρίων Σιναΐτης ὁ Κρής, ὁ Νεόφυτος Βάμβας, ὁ Παΐσιος Καραπατάς, ὁ Νικόλαος Λογάδης, ὁ Κωνσταντῖνος Ψωμάκης, καὶ ὁ Ἰωάννης Λεοντόπουλος, οἵτινες καὶ μέλη τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς ἀνηγορεύθησαν, καὶ εἶχον ὡς βάσιν τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Δημητριάδου τοῦ ἐξ Ἀργάφων μεταφρασθὲν λεξικὸν τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου, τὴν δ' ἐποπτεῖαν αὐτοῦ εἶχεν ὁ Κυζίκου Ἰωακείμ ὁ Πάριος καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ Ν. Λογάδης. Τούτους δὲ ἡμεῖς τότε γενναίως οἱ Ζωσιμάδαί.

Ἀτυχῶς ὁμοως κατορθώθη καὶ ἐκτελεσθῆναι ὁ ἔργον μόνον τῷ 1819 καὶ αἱ μέχρι τοῦ στοιχείου Ε λέξεις, ὅπου ὁ ἐκτελεσμὸς αὐτὴ μετὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου ἐκτελεσθῆναι ὡς δ' ἔμεινεν ἀτελες τὸ ἔργον ³⁾.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ

Τὴν θεοφιλίαν τῆς ἀδελφότητος ἐν Κῶ [=Κυρίῳ]
ἀσπαζόμενοι ἡδὲως προσαγορεύομεν:

† Τὸ ἀπὸ τῆς ζῆς τοῦ ἤδη λήξαντος Ἰουνίου μηνὸς γράμμα τῆς περιχαρῶς ἐλάβομεν, καὶ ἐπὶ τῇ δηλώσει τῆς ἀγαθῆς τῆς υγείας, ὡς εἰκός, ἐχάρισμα, εἰδομεν ἐπομένως καὶ ὅσα ἐν αὐτῷ ἀποκρίνεται εἰδοποιητικὰ τῆς περιλαβῆς τῶν προαποσταλέντων γραμμάτων καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς

1) Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Πατριαρχικοὶ Πίνακες σελ. 683—684. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Χρονικά Πατριαρχ. Ἀλαδηνίας σελ. 150.

2) Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Αἱ μετὰ τὴν ἄλωσιν σχολαὶ τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἐν τῷ «Δελτίῳ Ἑταιρείας Μεσαιων. Ἑρευνῶν» τεύχ. Α. Κ]πολις. Ἐπίσης προβλ. «Λόγιον Ἑρμῆν» ἔτ. 1816 σελ. 11. Περὶ αὐτῆς διεξοδικὴν ἐργασίαν ἔγραψεν ὁ Γ. Παπαδόπουλος, . . .

3) Μ. Γ ε δ ε ὦ ν, Χρονικά τῆς Πατριαρχ. Ἀκαδημίας σελ. 241—242.

περικλείστων, καὶ ἐμφαντικὰ τῆς ὅσον οὕτω ἐξαποστολῆς τῶν ῥέσιων τοῦ καταστίχου τῆς καὶ τῶν τῆς νέας Μουσικῆς, τὰ ὅποια καὶ περιμένουμεν. Εἰς τὰ πρὸς βοήθειαν ὁμῶς τῆς Μουσικῆς πρέπει νὰ δείξῃ κάποιαν φιλοτιμίαν διὰ νὰ εἶναι ἱκανά, ὥστε καὶ ἡ Μουσικὴ σχολὴ νὰ ὡφελῇ ἔχουσα ἄκραν τὴν χρηματικὴν ἀνάγκην καὶ ἡ θεοφιλία τῆς νὰ ἐπαινεθῇ ἀκριβοῶς παρὰ πάντων διὰ τὴν φιλόμονον προαίρεσίν τῆς· καὶ φιλότιμον πρὸς τὰ κοινωφελῆ διάθεσιν τῆς· διὰ πάντα θέλει ἔχῃ καὶ ἡμᾶς διὰ παντὸς θαρραλαιοτέρους ἐπερασπιστὰς εἰς τὰ κατ' αὐτὴν κατὰ τὴν αἴτησιν τῆς· διὰ δὲ τὴν ἀκλόουνθίαν τοῦ ὅσου Δαβὶδ, ἐστείλαμεν τὸν ἡμέτερον Ἰερεμίαν εἰς τὸ Ἀγιοταφίτικον, καὶ ἀρχῆς ἀκριβοῦς ἐν αὐτῷ γεννηθείσης ἐστάθη ἀδύνατον νὰ εὐρεθῇ ἐκεῖ μία τοιαύτη φιλλίδα· ὁ δὲ παραλαβὼν αὐτὴν Ἀγιοταφίτης κύριος Ἀνθίμος, ἐπληροφορήθημεν παρὰ τῆς μακαριότητός του ὅτι λείπει ταξιδιώτης εἰς τὸ Γαλάζιον ἰδεασθεῖσα λοιπὸν τὰ περὶ ταύτης τῆς ἐποθέσεως, ἃς ποιήσῃ ὡς εἶδεν, πρὸς δὲ τοῦτοις ὡς εἶναι γνωστὸν καὶ τῇ θεοφιλίᾳ τῆς ὅτι ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλη τοῦ γένους σχολή, καὶ ὅλα τὰ μέλη τὰ ἐφοροῦντα αὐτῇ καταγινόμεθα δέκα ἡδη χρόνους μὲ ἀγῶνας οὐ μικροὺς καὶ μὲ δαπάνας ἀδοῦς εἰς τὸ νὰ γένη μία ἀκριβεστάτη σελλογὴ ἀπὸ ὅλων τῶν ἐν τῇ πόλει γινόμενα λεξικά ἑλληνικά τε καὶ λεξικά καὶ νὰ συννεμηθῇ ἐν αὐτῇ τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ πληρέστερον καὶ ἐκτελέστερον ἀπὸ ὅλων τῶν ὅλων ἔνεσθαι πρὸς ἕκαστον τὸν φωνισμὸν τῶν φιλομαθῶν ὁποῦν ἐπαινοῦται καὶ ὡς ἐπιστήσαντες εἰς τοῦτο τὸ πολέμοχθον μὲν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀλλοῖς ἀνδράς πεπαιδευμένους καὶ ἀκριβεῖς εἰς τὸν καθ' ἑλληνα τῶν ὁμοίων οὐν τῷ Θῷ [Θεῷ] τῷ ἐπιτελεσθῇ τῶν καλῶν οὐ τῇ θείᾳ συντάξει ἀποπερατώθῃ ἡδη ὅλον τὸ σῶμα τοῦτον τοῦ λεξικοῦ διηρημένον εἰς τρεῖς τόμους, τὸ ὅποιον καὶ ἐφάνη ἄξιον τῶν ἀγώνων μας καὶ τῶν ἐλπίδων, καὶ ἐπωρουάσθῃ κιβωτὸς ὡς περιέχον καὶ διασῶζον ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐξ ἀγνοίας πᾶσαν καὶ παντοίαν λέξιν τῆς παλαιᾶς γλώσσῃς τῶν προγόνων μὲ κατάλληλον ἐξηγητείαν τῆς σημασίας αὐτῆς καὶ μὲ προσφρῆ παραδείγματα. Οὕτως ἐπιθεωρηθέντος ἀκριβέστερον καὶ ἐπιδιορθωθέντος ἐκδίδεται ἡδη εἰς φῶς ἐν τῇ τοῦ πατριαρχείου τεπογραφίᾳ στηθείση ἡδη ἐκ νέον καὶ πλουτισθείση μὲ πολλοὺς καὶ λαμπροὺς χαρακτῆρας· προσεδιωρίσθῃ δὲ καὶ ἡ τιμὴ τοῦ ὅλου σώματος πρὸς ἑκατὸν εἴκοσι γρόσια, ἀνὰ σαράντα δηλ.: ἑκάστον τόμον. Ἐπειδὴ ὁμῶς καὶ εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι οἱ τεπογράφοι χρειάζονται εἰς τοῦτο οὐκ ὀλίγα ἔξοδα ἕως οὐν νὰ τεπωθῶσιν ὅλοι οἱ τόμοι καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχωσιν ἐπὶ χεῖρας ἄσπρα διὰ νὰ τὸ ἐκτελοῦν, ἐνεκρίθη ἀναγκαῖον νὰ προσκληθῶσι συνδρομηταὶ μὲ συμφωνίαν ὅπως δι' ὅσα σώματα θέλει συνδράμῃ ἕκαστος τῶν φιλογενῶν ὁμογενῶν νὰ πληρώσῃ ἐνθὺς τώρα τὸν τριτομόριον τῆς ὅλης καὶ μιᾶς, καὶ ἂν διὰ ἓν σῶμα νὰ δίδῃ σαράντα γρόσια καὶ ἂν διὰ δύο, ὀγδοῆντα· καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἀφ' οὗ δὲ τεπω-

θοῦν οἱ πρῶτοι τόμοι καὶ ἔλθουν εἰς φῶς νὰ λαμβάνη τοὺς πρῶτους τόμους του δι' ὅσα σώματα συνδράμῃ, καὶ τότε νὰ δίδῃ πάλιν ἀμέσως τὸ ἄλλο τριτιμόριον τῆς τιμῆς διὰ τοὺς βους τόμους, οὓς καὶ λαβὼν τυπωθέντας νὰ δίδῃ καὶ τὸ ἔσχατον τριτιμόριον διὰ τοὺς τρίτους τόμους χωρὶς νὰ ἔχῃ πλέον νὰ δώσῃ τίποτε καὶ νὰ κάμῃ ὅπως ἀγαπᾷ ἐκεῖνα τὰ σώματα τοῦ λεξικοῦ εἰς κτήματα (ἢ λ. δυσανάγν.). Ἀναγκαῖον λοιπὸν ἀγαπητὲ πρὸς εὐκολίαν τοῦ κοινωφελοῦς τούτου πράγματος ἀπεφασίσθη νὰ συνδράμωμεν καὶ ἡμεῖς ὅλοι τὸ σύστημα δηλ. τῶν ἐπαρχίας ἐχόντων ἀρχιερέων διὰ πεντακόσια τρία σώματα, τούτων δὲ διανεμηθέντων κατ' ἀναλογίαν ἐδιωρίσθησαν καὶ εἰς τὴν θεοφιλίαν τῆς τρία σώματα τὰ ὅποια ἔχει νὰ δεχθῇ καὶ νὰ πληρώσῃ τὴν τιμὴν τούτων πρὸς 120 γρόσια. Ὅθεν κατὰ τὴν ἀνωτέραν συμφωνίαν ἐπληρώσαμεν ἰώρᾳ ἐνθὺς δὲ ἀεὶ τὰ τρία τριτιμόρια τῆς τιμῆς αὐτοῦ 120 γρόσια πίττα καὶ ἀπεράσθησαν εἰς τὸν λογαριασμόν της. Ὅταν δὲ ἐξέλθωσι τοῦ τύπου οἱ ἄλλοι τόμοι, τὸ ὅποιον κατορθοῦται σὺν Θεῷ, μέχρι τοῦ ἐρχομένου μαρτίου θέλομεν πάρῃ τοὺς ἄνους τρεῖς τόμους καὶ τοὺς ἄς πέμψῃ καταβάλλοντες πάλιν ἐν ταυτῷ καὶ τὸ βον τριτιμόριον διὰ τοὺς βους τόμους καὶ καθ' ἑξῆς ὡς ἀνωτέρω ἕως οὗ λάβῃ καὶ τοὺς τρεῖς τόμους καὶ τὰ ἔχῃ ὁλόκληρα τὰ τρία σώματα, ἃς συναποστείλῃ λοιπὸν ἕως τὰς ἀποστάσεων τῆς μονσιπῆρι καὶ τὸ ὅστις τῶν κατὰ στίχον της, καὶ τὰ κατὰ στίχον ἤδη εἰς λογαριασμόν της διὰ τὸ λεξικὸν 120 διὰ τὸ ὅποιον καὶ εἶναι παρὰ ἀνθρώποις καὶ μηδὲν παρὰ Θεοῦ καὶ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ἐκείνη τὴν βιβλίαν θέλῃ ἀεὶ ἀπορροσθέντα ἀπ' ὅσα θέλει δώσει πάντα τοῦ τούτου· τὰ δὲ ἔτη της εἶναι θεόθεν πλεῖστα καὶ παρεντιμῶν.

Ἐκδοθῆναι ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου ἀκτιστ [=1816] Ἰουλίον γη

Ἐν Χρῷ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ καὶ προθύμου

Ἡρακλείας Μελέτιος

Ἐλάβομεν προθύστερον καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἰθῆς τοῦ παρελθόντος ἀπριλίου γράμμα της ἀποκριτικὸν τῶν τότε παρ' ἡμῶν ἀποσταλόντων περὶ τῆς παραλαβῆς τῶν διαφορῶν της.

Ἐγραφον ἐν Βίτση μεσοῦντος Φεβρουαρίου 1934

† Εὐάγγελος Ἰω. Σαβράμης